

Ο ΚΑΙΣΑΡΑΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΕΘΑΝΕΙ CESARE DEVE MORIRE

Σκηνοθεσία-Σενάριο: Πάολο και Βιτόριο Ταβιάνι
Ηθοποιοί: Κόσιμο Ρέγκα, Σαλβατόρε Στριάνο, Τζιοβάνι Αρκούρι, Αντόνιο Φράσκα.

Φωτογραφία: Σιμόν Ζαμπάνι

Μοντάζ: Ρομπέρτο Περπινιάνι

Μουσική: Τζουλιάνο Ταβιάνι, Καρμέλο Τράβια

Χώρα: Ιταλία (Έγχρωμη - A/M)

Διάρκεια: 76'

Πρώτη προβολή: Ώρα 6.00 μ.μ.

Δεύτερη προβολή: Ώρα 8.15 μ.μ.

Τρίτη προβολή: Ώρα 10.30 μ.μ.

Διακρίσεις:

- 62ο Φεστιβάλ Βερολίνου 2012

* Χρυσή Άρκτος Καλύτερης Ταινίας

* Βραβείο Οικουμενικής Επιτροπής

- Η ταινία διακρίθηκε και στα εγχώρια βραβεία στην Ιταλία. Στα David di Donatello ήταν υποψήφια σε οχτώ κατηγορίες, κερδίζοντας εκείνα της Καλύτερης Ταινίας, Σκηνοθεσίας, Παραγωγής, Μοντάζ και Ήχου. Ήταν επίσης υποψήφια στις κατηγορίες Καλύτερης Ταινίας και Σκηνοθεσίας στις ιταλικές Χρυσές Σφαίρες. Ενώ στα βραβεία της Ένωσης Ιταλών Δημοσιογράφων κέρδισε την Ασημένια Κορδέλα της χρονιάς.

Οι τρόφιμοι μιας φυλακής υψίστης ασφαλείας έξω από τη Ρώμη κάνουν πρόβες για μια παράσταση του «Ιούλιου Καίσαρα» του Σαίξπηρ.

Πρωτότυπος, συναρπαστικός συνδυασμός μυθοπλασίας και ντοκιμαντέρ με πολλαπλές αναφορές στην παρούσα κοινωνική πραγματικότητα. Ταυτόχρονα ένα αποτελεσματικό κινηματογραφικό σχόλιο πάνω στην εξουσία, την ελευθερία και την ίδια την τέχνη. Χρυσή Άρκτος στο πρόσφατο Φεστιβάλ Βερολίνου.

Στην ένατη δεκατία της ζωής τους, οι αδερφοί Πάολο και Βιτόριο Ταβιάνι παραδίδουν ένα σπάνιο φιλικό υβρίδιο, την καλύτερη ταινία τους εδώ και δεκαετίες, κερδίζουν μια από τις πιο δίκαιες Χρυσές Αρκτους στην Ιστορία του Φεστιβάλ Βερολίνου και αποδεικνύουν πως αντίθετα με τον «Καίσαρα», οι μεγάλοι σκηνοθέτες δεν πρέπει να πεθαίνουν ποτέ!

Έξι μήνες πριν

Ένας δεσμοφύλακας και ο διευθυντής καλλιτεχνικής αναμόρφωσης συζητούν με τους κρατούμενους για ένα νέο πρότζεκτ, το ανέβασμα του «Ιούλιου Καίσαρα» στη φυλακή. Πρώτα γίνεται το κάστινγκ. Στη συνέχεια μελετάται το κείμενο του Σαίξπηρ. Η παγκόσμια γλώσσα του Σαίξπηρ βοηθά τους ηθοποιούς ν' ανακαλύψουν

τους χαρακτήρες τους. Η πορεία μέχρι το ανέβασμα της παράστασης είναι μεγάλη και συνοδεύεται από άγχος, ελπίδα και παιχνίδι. Αυτά είναι τα συναισθήματα των κρατουμένων-ηθοποιών τη νύχτα στο κελί τους, όταν επιστρέφουν από την ημερήσια πρόβα τους. Ποιος είναι ο Τζιοβάνι που παίζει τον Καίσαρα; Ποιος είναι ο Σαλβατόρε που υποδύεται τον Βρούτο; Για ποια αδικήματα έχει καταδικαστεί και βρίσκεται στη φυλακή; Όλα αυτά δεν τα κρύβει η ταινία των Ταβιάνι.

Πολλές στιγμές τα πράγματα δεν είναι εύκολα. Η διαδικασία αυτή δεν απελευθερώνει πάντα τους κρατουμένους, οι οποίοι εξακολουθούν να σκέφτονται τον εγκλεισμό τους και αντιδρούν, αγανακτούν, εξεγείρονται. Υπάρχουν φορές που η παράσταση κοινώνει να ακυρωθεί. Και φτάνει η ημέρα της πρεμιέρας. Φοβισμένοι και ανήσυχτοι οι ηθοποιοί αντικρίζουν ένα πολυάριθμο και ετερόκλητο κοινό: τροφίμους φυλακών, ηθοποιούς, φοιτητές, σκηνοθέτες.

Ο «Ιούλιος Καίσαρας» τους φέρνει πίσω στη ζωή, τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή, στο μικρό θέατρο των φυλακών.

Όμως οι τρόφιμοι μετά επιστρέφουν στα κελιά τους. Ακόμη και ο Κάσιος, ένας από τους κεντρικούς χαρακτήρες του έργου, ένας από τους καλύτερους. Είναι στη φυλακή για χρόνια, όμως αυτή τη νύχτα νιώθει μέσα στο κελί του διαφορετικά, κάπως να δυσφορεί. Και όμως παραμένει εκεί. Γυρίζει, κοιτάζει την κάμερα και μας λέει: «Από τότε που ασχολήθηκα με την τέχνη, αυτό το κελί έχει μετατραπεί όντως σε φυλακή.»

Αν και διανύουν την όγδοη δεκαετία της ζωής τους, οι Πάολο και Βιτόριο Ταβιάνι εντυπωσιάσαν στο φετινό Φεστιβάλ Βερολίνου, ενθουσιάζοντας κοινό, δημοσιογράφους και κριτική επιτροπή, και κερδίζοντας την Χρυσή Αρκούδα και το Βραβείο Οικουμενικής Επιτροπής με την ταινία «Ο Καίσαρας Πρέπει να Πεθάνει». Έχουν λάβει, ακόμη, τα σημαντικότερα βραβεία στην Ιταλία.

Η ταινία «Ο Καίσαρας Πρέπει να Πεθάνει» ξεκίνησε, όπως υποστηρίζουν οι Πάολο και Βιτόριο, όταν επισκέφθηκαν τη φυλακή Ρεμπιμπία, στα προάστια της Ρώμης και συνάντησαν κρατουμένους που συμμετείχαν σε μια εκδήλωση ποίησης με επίκεντρο αποσπάσματα της «Θείας Κωμωδίας» του Δάντη.

Λίγο καιρό αργότερα επέστρεψαν και ρώτησαν τους κρατουμένους αν ήθελαν να συμμετάσχουν σε μια κινηματογραφική διασκευή του «Ιουλίου Καίσαρα» του Γουίλιαμ Σαίξπηρ. Η απάντηση των κρατουμένων και του υπευθύνου της καλλιτεχνικής τους αναμόρφωσης ήταν άμεση και θετική και έτσι έγινε πραγματικότητα η ταινία.

Και αποτελεί μια μεταφορά όλο συμβολισμούς, ένα πείραμα, το παιχνίδι αναμόρφωσης, ή καλύτερα τον άκρως ιδιαίτερο τρόπο προσέγγισης της ελευθερίας, με φόντο το αληθινό περιβάλλον των φυλακών.

Πώς δηλαδή κλείνεται ο ρεαλισμός σε πλαίσια, και μεταγράφεται διαμέσου της τέχνης ενός κλασικού έργου του Σαίξπηρ.

Εντυπωσιακό, ελκυστικό και προκλητικό ντοκιουντράμ, χαρακτήρισε την ταινία των αδελφών Ταβιάνι το έγκριτο περιοδικό Variety.

Το σκηνοθετικό δίδυμο εντυπωσίασε κοινό και κριτικούς με την τόλμη του να μεταφέρει τον «Ιούλιο Καίσαρα» του Σαίξπηρ μέσα σε ένα περιβάλλον φυ-

λακής, αφήνοντας ελεύθερους τους κρατουμένους να ερμηνεύσουν τα πρόσωπα της τραγωδίας, ο καθένας με το δικό του τρόπο και στη δική του διάλεκτο. Μια κινηματογραφική απόδοση **πρωτότυπη και ευρηματική** ξεγλιστρώντας επιδέξια από την παγίδα της γελοιοποίησης που ενέχει οποιαδήποτε απόπειρα μεταφοράς στον κινηματογράφο ενός θεατρικού έργου και μάλιστα μιας τραγωδίας.

Όλα ξεκίνησαν όταν οι δύο σκηνοθέτες είδαν τους φυλακισμένους του σωφρονιστικού κέντρου της Rebibbia να απαγγέλουν στίχους από την «Κόλαση» του Δάντη. Στη συγκεκριμένη φυλακή, μια θεατρική ομάδα είχε σχηματιστεί με διάφορες παραστάσεις στο ενεργητικό της. Η «Κόλαση» του Δάντη παρέπεμψε αμέσως στην «κόλαση» που ζούσαν οι φυλακισμένοι και έδωσε την ιδέα στους αδελφούς Ταβιάνι να σκηνοθετήσουν μια ταινία που θα είχε ως βάση ένα κείμενο για το θέατρο. Διάλεξαν τον «Ιούλιο Καίσαρα» του Σαίξπηρ, μια ιστορία με ίντριγκες, συνωμοσίες και δολοφονίες, θέματα διόλου ξένα, θα λέγαμε, στη ζωή των φυλακισμένων. Η ιδέα, μάλιστα, ήρθε από μια φράση του ίδιου του κειμένου πάνω στο δολοφόνο του Καίσαρα «Ο Βρούτος είναι ένας τίμιος άνδρας».

Ένα στοιχείο της πρωτοτυπίας –που προαναφέρθηκε– έγκειται στο ότι τα πρόσωπα της τραγωδίας ενσαρκώνονται από τους ίδιους τους κρατουμένους, εκτός από τους Salvatore Striano (στον περιφημο ρόλο του Βρούτου) και Maurilio Gialfreda που έχουν εκτίσει την ποινή τους και τώρα είναι ελεύθεροι. Ο γεμάτος στόμφος λόγος τους και οι ικανότητες ερμηνείας που επέδειξαν δημιούργησαν απορίες αλλά και θαυμασμό.

Η ταινία αρχίζει μέσα σε ένα λιτό περιβάλλον και ντεκόρ, με κυρίαρχο το κόκκινο, όπου αναπαρίσταται ο θάνατος του Βρούτου, σημείο αποκορύφωσης αυτής της τραγωδίας του Σαίξπηρ. Οι ηθοποιοί με κοστούμια εποχής κάνουν την πρώτη τους εμφάνιση στην οθόνη. Η προτεραιότητα δίδεται στο λόγο και στις εκφράσεις του προσώπου που γίνονται έντονα αισθητές από τα πολύ κοντινά και σφιχτά πλάνα. Βαθμιαία με ένα τράβελινγκ προς τα πίσω, το κάδρο αποκτά προοπτική και ο θεατής αντιλαμβάνεται ότι η δράση κινείται μέσα σε πλαίσια φυλακής με τους ερμηνευτές της παράστασης να είναι φυλακισμένοι. Σύντομα τα πλάνα με τα συγχαρητήρια και τα χειροκροτήματα τα διαδέχονται πλάνα επιστροφής στο κελί και εγκλεισμό.

Με ένα χρονικό άλμα η διήγηση μεταφέρεται έξι μήνες πριν, όταν η θεατρική ομάδα πήρε την απόφαση να ανεβάσει το έργο. Αυτόματα οι πολύχρωμες αποχρώσεις εξαφανίζονται παραχωρώντας τη θέση τους στο άσπρο και μαύρο. Οι σκηνοθέτες δεν αργούν να ενημερώσουν το κοινό πάνω στην ταυτότητα των ηθοποιών-φυλακισμένων, τα διάφορα εγκλήματα για

τα οποία κατηγορήθηκαν καθώς και την ποινή που εκτίουν. Κατά τη διάρκεια της audition, τους βάζουν να μιλήσουν για τον εαυτό τους σε δύο εντελώς αντιθετικά ύφη και στυλ λόγου. «Οι ασκήσεις ύφους» του Raimond Queneau παίρνουν σάρκα και οστά στην οθόνη αποτυπώνοντας εύγλωττα τις ρητορικές μορφές και το αισθητικό αποτέλεσμα που αυτές δημιουργούν.

Μόλις αρχίζουν οι μελέτες των ρόλων από τους ερμηνευτές, διαφορετικά επίπεδα ανάγνωσης της ταινίας μπαίνουν το ένα μέσα στο άλλο προβληματίζοντας μεν το θεατή, εντυπωσιάζοντας δε αισθητικά με την αμφισημία τους. Οι έγκλειστοι μέσα στο φυσικό περιβάλλον της φυλακής, χωρίς σκηνικά και κοστούμια αυτή τη φορά, ταυτίζονται αρκετά συχνά με τα πρόσωπα του Σαίξπηρ στη συνείδηση του θεατή, δημιουργώντας μια διπλή αναπαράσταση: των φυλακισμένων που κάνουν πρόβα τους ρόλους τους από τη μια, αλλά και του ίδιου του έργου του «Ιουλίου Καίσαρα» από την άλλη. Το κείμενο του Σαίξπηρ ζωντανεύει καθώς χρωματίζεται από την εσωτερική φωνή των φυλακισμένων-ερμηνευτών που με απλό και σοφό τρόπο εκφράζονται μέσα από αυτό, τονίζοντας την καθολικότητα και διαχρονικότητά του. Για κάποια λεπτά, μάλιστα, δίνεται η εντύπωση ότι δεν μιλούν τα πρόσωπα της τραγωδίας αλλά οι φυλακισμένοι που λογομαχούν για τις διαφορές τους.

Η επιλογή της ασπρόμαυρης εικόνας συνεπικουρεί στη δημιουργία όλης της παραπάνω σύγχυσης. Οι κατάδικοι βαθμιαία παίρνουν τις διαστάσεις μυθικών φιγούρων κινούμενοι μέσα σε μια ατμόσφαιρα φυλακής που γλιστρά επιδέξια προς το ντεκόρ μιας θεατρικής σκηνής. Η ευλυγισία της κίνησης της κάμερας απελευθερώνει το θεατή από την πολυθρόνα του προσφέροντάς του διάφορες οπτικές γωνίες των προσώπων, της δράσης αλλά και του ντεκόρ. Το έργο ακροβατεί αριστοτεχνικά μεταξύ του πνεύματος του λόγου του Σαίξπηρ, της φυσικότητας της ερμηνείας του από τους ηθοποιούς και της σκληρής πραγματικότητας της φυλακής. Η τελευταία υπογραμμίζεται πολύ εύστοχα –ανάμεσα σε άλλα- και από ένα πλάνο plongé της ιδιόμορφης σκεπής, θα λέγαμε, με τα συρματοπλέγματα κάτω από τα οποία δρουν τα πρόσωπα.

«Ο Καίσαρας πρέπει να πεθάνει» με τις ασπρόμαυρες αμφιταλαντεύσεις του μεταξύ τέχνης, ελευθερίας, ανθρωπισμού και εγκλεισμού θα αποτελέσει ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα πρωτότυπης κινηματογραφικής προσέγγισης τραγωδίας μέσα από μια σύγχρονη ματιά.

ΔΗΜΗΤΡΑ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ

ΠΑΟΛΟ & ΒΙΤΟΡΙΟ ΤΑΒΙΑΝΙ

Ιταλοί σκηνοθέτες και σεναριογράφοι. Ο Πάολο είναι 81 και ο Βιτόριο 83 ετών. Γεννήθηκαν στο χωριό Σαν Μινιάτο της Τοσκάνης. Σπούδασαν στο Πανεπιστήμιο της Πίζας, μουσικολογία και ιστορία της τέχνης ο Πάολο και νομική ο Βιτόριο, αλλά στράφηκαν γρήγορα

στον κινηματογράφο. Μεγάλη τους επιρροή θεωρείται ο Ρομπέρτο Ροσελίνι, του οποίου αργότερα υπήρξαν βοηθοί.

Αρχικά ασχολήθηκαν με την κριτική κινηματογράφου και τη δημιουργία κινηματογραφικών λεσχών στην περιοχή τους. Στη συνέχεια υπήρξαν σκηνοθέτες πολλών ντοκιμαντέρ για την ιταλική τηλεόραση, ενώ γύρισαν και μικρού μήκους ταινίες. Πρώτη τους ταινία είναι το ντοκιμαντέρ μικρού μήκους “Σαν Μινιάτο” (συνεργάστηκαν στο σενάριο οι Βαλεντίνο Ορσίνι και Τσέζαρε Ζαβατίνι), με θέμα τη ναζιστική θηριωδία που έπληξε το χωριό τους. Το ίδιο θέμα θα τους απασχολήσει αργότερα στην ταινία “Η Νύχτα του Σαν Λορέντζο”.

Το 1962 πραγματοποιήσαν το ντεμπούτο τους με τη μεγάλου μήκους ταινία “Ένας άντρας στην Πυρά”, σε συσκηνοθεσία με τον Βαλεντίνο Ορσίνι. Η συνεργασία τους συνεχίστηκε και στην επόμενη ταινία, τους “Παράνομους του Έρωτα”.

Έχουν γυρίσει περισσότερες από 20 ταινίες για την τηλεόραση και τον κινηματογράφο από τη δεκαετία του 1960, και συνεχίζουν ακόμη, με αποκορύφωμα τη φετινή βράβευση τους στο Φεστιβάλ Βερολίνου με τη Χρυσή Αρκούδα Καλύτερης Ταινίας για το ντοκιμαντέρ “Ο Καίσαρας πρέπει να πεθάνει”. Είναι “υπεύθυνοι” για μερικές από τις καλύτερες ταινίες του ευρωπαϊκού κινηματογράφου του 20ού αιώνα.

Θεωρούνται οι τελευταίοι μεγάλοι auteurs του άλλοτε κραταιού ιταλικού κινηματογράφου. Έχουν κερδίσει στην καριέρα τους βραβεία στα Φεστιβάλ Καννών (μεταξύ άλλων, τον Χρυσό Φοίνικα για τον “Πατέρα Αφέντη”), Βενετίας (τιμήθηκαν το 1986 με το Χρυσό Λιοντάρι για το σύνολο της καριέρας τους), Βερολίνου, Μόντρεαλ, Μόσχας, Βαγιάδολιδ, κ.ά.

ΦΙΛΜΟΓΡΑΦΙΑ (Επιλεγμένη)

Ο Καίσαρας πρέπει να Πεθάνει - 2012, Εκλεκτικές Συγγένειες - 1996, Φιορίλε - 1993, Χάος - 1984, Η Νύχτα του Σαν Λορέντζο - 1982, Πατέρας Αφέντης - 1977, Αλόζανφαν - 1974, Ο Σαν Μικέλε είχε έναν κόκορα - 1972.

